

neerd, maar nu het vrijheidsbeginsel in de Hervormde Kerk meer en meer is doorgedrongen, is haar taak voorbij. Tot die tijd wordt gepoogd de Broederschap in stand te houden, maar het einde is te verwachten.

Geroepen tot de vrijheid

Op 12 november 1893 houdt de hoogleraar van het remonstrantse Seminarium, C.P. Tiele, een preek ter gelegenheid van zijn veertigjarig ambtsjubileum.⁴⁷ Hierin gaat hij, naast allerlei persoonlijke overwegingen, in op het wezen van de Remonstrantse Broederschap. Hij doet dit naar aanleiding van de teksten:

Want Gij, broeders,! zijt tot vrijheid geroepen (Gal. 5:13)

en

Ik vermaan u dan, dat gij wandelt waardig der roeping waarmede gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid elkander in liefde verdraagt, en u beijvert de eenheid des Geestes te bewaren door den band des vredes. (Ef. 4: 1-3).

Tiele ontwikkelt zijn ideeën over het wezen van de Remonstrantse Broederschap als volgt.

Vrijheid en verdraagzaamheid, deze woorden uit de beginselverklaring van de Broederschap, behoren tot haar wezen. Vrijheid betekent hier: het niet dulden van 'uitwendig gezag in zaken van geloof en geweten, gezag van Paus noch Keizer, gezag van Concilie noch Synode, allerm minst het gezag van een onwetende en bijge loovige menigte'.⁴⁸ Dat heeft de Broederschap altijd gewild. Het is derhalve ook een 'misgreep in een oogenblik van zwakheid begaan'⁴⁹ dat er in 1621 een belijdenis geschreven is. Hoewel deze belijdenis nooit echt gezag heeft gehad, dat wil zeggen nooit bindend voorgeschreven is geweest, had zij nooit geschreven mogen worden.

Maar werd de vrijheid dan niet ingeperkt door de manier waarop zij haar regel des geloofs verwoordde? De Schrift werd toch als zodanig erkend? Staat dit niet in tegenspraak met de vrijheid? Nee. In de begintijd van de Broederschap behoorde dit bij het christendom. Niemand trad buiten de grenzen van de Schrift. Maar binnen de Broederschap is vanaf het opkomen van de moderne schriftkritiek, zo'n 50 jaar geleden, daar ruimte voor geweest.

Niemand werd belemmerd in 't getuigenis van zijn geloof [...] En het bleek toen, meer dan ooit, hoezeer het [de vrijheid, TB] haar levensbeginsel is.⁵⁰

Wie echter vrijheid voor zichzelf wil, zal voor anderen verdraagzaam moeten zijn. Deze twee kunnen niet zonder elkaar, vrijheid en verdraagzaamheid.

Tiele hoort al enige bezwaren.

Ik hoor allerlei tegenwerpingen en bezwaren. 'De eerste Remonstranten wilden geheel iets anders' [...] Maar toen zij uitgewezen en gedwongen waren een zelfstandige kerk te stichten, toen hebben zij haar Broederschap genoemd en op den grondslag der vrijheid gebouwd. Of die Broederschap dat toen reeds in zijn geheele strekking doorgrondde en te allen tijde volledig toepaste, kan ons om 't even zijn, nu is zij zich daarvan helder bewust en is 't bij haar tot volle rijpheid gekomen.⁵¹

Dat vrijheid geen makkelijk beginsel is, is ook voor Tiele duidelijk. Niet iedereen kan de vrijheid aan. Soms wordt vrijheid wel gezien als beginselloosheid. Maar hebben de vaders niet omwille van de vrijheid onderdrukking ondergaan?

Maar waarom zou ik voortgaan te bepleiten, wat voor u toch wel geen betoog meer noo-